

пов'язаними сторонами; огляд Звіту про контрольовані операції; підготовка Звіту про контрольовані операції; консультування з питань обґрунтування трансфертної ціни в контрольованій зовнішньоекономічній операції.

Список використаних джерел і літератури

1. Фесенко В.В. Зовнішньоекономічні операції підприємства з пов'язаними сторонами: аудит і аналіз: монографія. Дніпро: Домінанта-прінт, 2018. – с. 201 -203.

2. Іщенко Т.М. Аналітичні інструменти та програмні продукти бюджетного контролю будівельних проектів у форматі ДПП (державно-приватного партнерства) / Т.М. Іщенко // Програма 75-ї науково-практичної конференції (15-18 квітня 2014 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2014. – С. 90.

3. Іщенко Т.М. Вдосконалення управління розвитком моделей державно- приватного будівництва в цивільному будівництві на основі поєднання ринкових і державних регуляторів [Текст] / Т.М. Іщенко // Materialy X Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Perspektywiczne opracowania sa nauka i technikami - 2014» Volume 4 - Ekonomiczne nauki.: Przemysl- Nauka i studia. – 2014. – 112 str. - S.105 - 108.

*Малихіна Оксана Михайлівна, кандидат економічних наук, докторант,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

РЕАЛІЗАЦІЯ БАЗОВИХ ПРИНЦИПІВ СИНЕРГЕТИКИ В СУЧАСНОМУ ФОРМАТІ МЕТОДОЛОГІЇ ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНОВАГИ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ТА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні очевидним фактом стає обмеженість пізнавальних моделей, їхня неповнота, непристосованість та незастосовність до багатьох проблем, які доводиться вирішувати. Світогляд людей змінюється, розширюється й потребує нових можливостей вплинути на власну долю. Необхідні нові методи вирішення питань, що постають перед людством. Теоретичне обґрунтування цих змін відобразилося у нових підходах: теорії економічного зростання, теорії ділових циклів та синергетичної економіки. Однак не лише гонитва за майбутньою силою пояснює резонанс у культурі

та суспільній свідомості, пов'язаний зі синергетикою, нелінійною наукою. У цій науці формується нова пізнавальна модель.

Насамперед проблеми необхідно вирішувати в динаміці, що давно вже не є новим у теорії досліджень. Такий динамічний підхід вимагає врахування фактора часу в нелінійних моделях, що зі свого боку робить їх складнішими, але водночас і більш відповідними, реальними й справедливими. У новітній науці це дає змогу по-новому застосовувати закони розвитку людства, тобто із перспективою конструювання, моделювання майбутнього. Шлях до такого майбутнього для складних нелінійних систем не завжди єдиний, але пошуки правильного розв'язку відповідних задач – особливе й перспективне завдання для дослідників.

Інтенсивний розвиток нелінійних методів дослідження складних систем і відкриття, що були зроблені в процесі цього розвитку, призвели до того, що вчені різних спеціальностей дійшли висновку про необхідність узагальнення нових знань у різноманітних галузях і напрямках наукових досліджень та їхнього синтезу. Так виникла наука синергетика – наука про взаємодію.

Синергетика (від грец. *synergeia* – співпраця, сприяння, співучасть) – міждисциплінарний напрям наукових досліджень, у межах якого вивчають загальні закономірності процесів переходу від хаосу до порядку і назад у відкритих нелінійних системах. Термін «синергетика» був уведений в 1969 році Г. Хакеном. Синергетика як науковий напрям близький до низки інших напрямів, зокрема нелінійної динаміки, теорії складних адаптивних систем, теорії дисипативних структур (І. Пригожин), теорії детермінованого хаосу, або фрактальної геометрії (Б. Мандельброт), теорії автопоєзиса (У. Матурана і Ф. Варела), теорії самоорганізованої критичності (П. Бак), теорії нестационарних структур у режимах із загостренням (А. Самарський, С. Курдюмов).

Синергетика була визначена як міждисциплінарна наука, що вивчає відкриті системи з нелінійною поведінкою, які існують віддалено від рівноваги, схильні до «псевдохаотичної динаміки» та спроможні до самовизначеного породження складних структур. Остання властивість була названа самоорганізацією. Замість уявлення про точки рівноваги, що притаманно класичній науці, синергетика використовує уявлення про стійкі незрівноважені структури. Вона (синергетика) досліджує сумісну дію багатьох підсистем (переважно однакових або дещо різних видів), у результаті якої на макроскопічному рівні виникає нова структура (явище)

та її відповідне функціонування з результатом нової якості й рівня (1, с.15).

Питання про вдосконалення систем, що розроблені людиною, – головне в синергетиці. Оптимізація впорядкованості й організації особливо гостро постає в дослідженні глобальних проблем – енергетичних, екологічних, соціальних, економічних. Людина повинна грамотно й чітко визначати внутрішні якості системи, закони її розвитку тощо. І основною ідеєю синергетики є теза щодо принципової можливості виникнення порядку та організації того чи іншого явища із хаосу в процесі самоорганізації.

Сьогодні вченим усе частіше доводиться мати справу з явищами, де інтенсивніший зовнішній вплив призводить до якісно нової поведінки системи. Необхідне застосування інших методів до цих викликів, зокрема нелінійних математичних моделей. Аналіз таких моделей необхідний у вирішенні багатьох завдань, особливо в соціології, психології, екології та економіці тощо. Саме такий аналіз і є основним у синергетиці. Якщо врахувати, що синергетика – це міждисциплінарна наука, що сформувалася на стику багатьох галузей науки, то стає зрозуміло, що в економіці – науці про розвиток людини в суспільстві й навколишньому природному середовищі, і особливо у процесі виробництва, такий підхід, тобто синергетичний, є просто необхідним.

Синергетика пропонує нові бачення, можливості, способи та методи «спрощувати» реальність. Ця «нова простота» допомагає не «потонути» в деталях у вивченні-описуванні процесу, явища, однак подекуди виглядає достатньо незвично.

Отже, з'ясування законів побудови організації, вивчення виникнення сталості процесів-явищ та їхнього упорядкування є основним принципом синергетичного підходу до явищ-процесів, які штучно створює людина в будь-якій галузі життєдіяльності. Тому основним завданням, що поставила перед собою наука синергетика, стало вивчення, побудова та розвиток такого роду складних систем у будь-яких процесах, явищах тощо.

Синергетика досліджує якості цілого не як прямий підсумок його окремих складових-частин, а як результат, що має свої, інакші якості. Такий підхід є надсучасним у дослідженнях процесів-явищ і потребує цілісного, системного аналізу багатьох об'єктів із використанням актуальних технологій та методів досліджень. Особливо слід наголосити, що успіх у такому системному підході до дослідження надскладних систем, явищ та процесів (наприклад, екологічних систем) може бути лише

за умови знання внутрішніх характеристик системи та усебічного вивчення законів природи і постійних змін в її розвитку.

Загальною ознакою синергетики є дослідження динаміки будь-яких незворотних процесів та виникнення нових принципових рішень. На нашу думку, синергетика – це новітній підхід, на кшталт програми теоретичного дослідження самоорганізації явищ, процесів тощо, зокрема проблем розвитку суспільства як в історичному, так і в технолого-економічному напрямі. Така програма-підхід – це своєрідна форма теоретичного осмислення дійсності, форма організації того чи іншого явища, процесу, що відбувається в реальності та повинно прогнозуватися на майбутнє.

Синергетика – насамперед така точка зору на події, що відбуваються навколо (явища, процеси), яка докорінно відрізняється від традиційного детермінованого підходу, погляду, який існував у науці з часів Ньютона (класична наука). Вона інтерпретує наукові дані в новому, широко узагальненому, більш деталізованому та свідомому ракурсі, погляді; дає змогу враховувати численні нюанси, погляди, різноманітні поодинокі явища та все це узагальнювати в єдине бачення проблеми (2, с. 148-149).

В економіці синергізм – це додаткові економічні переваги, що утворюються у разі успішної співпраці (об'єднання) двох чи декількох підприємств (їхнього злиття чи поглинання). Джерелом цих переваг є ефективніше використання сукупного фінансового потенціалу, взаємодоповнення технологій та продукції, яку вони виробляють, можливість зниження рівня їхніх поточних витрат, зокрема адміністративних, та інші аналогічні чинники. Тобто наявний термін «синергізм» здебільшого визначається як процес, сумісна дія компонентів, складових тощо. А тому щодо синергетики як широкої науки він має дещо одностороннє (вузьке) бачення й застосування. Адже синергетика як наука широко використовує складні системи рівнянь нелінійного характеру, що описують явища-процеси у зміні як у часі, так і в просторі. Ці системи рівнянь – основний інструмент дослідження в синергетиці.

Синергетика є новою, узагальнюючою наукою, що вивчає основні закони самоорганізації складних систем. Її визначають як науку про самоорганізацію. Останнє означає самовільне ускладнення форми або в загальному випадку – структури системи за зміни її параметрів. На нашу думку, основним є те, що нелінійні динамічні системи об'єднуються в єдине, нове, ціле утворення, сума складових якого не є звичайним, простим підсумком як за кількістю, так і за якістю. Це утворення є системою іншої організації або системою іншого рівня.

Системи, що розвиваються, завжди є відкритими, вони обмінюються речовинами, енергією як між собою, так й з середовищем, що їх оточує. Внаслідок цього відбуваються процеси локальної упорядкованості та самоорганізації. Якщо система надто незрівноважена, в ній починають домінувати такі фактори, які б не мали суттєвого значення в більш зрівноваженому стані. Коли система далека від рівноваги, на процеси активно впливають біфуркаційні механізми – наявність короткотермінових точок роздвоєння переходу до того чи іншого режиму системи. Водночас заздалегідь неможливо передбачити, яким шляхом це відбуватиметься.

Набувають розвитку комплексні, міждисциплінарні дослідження, нові методи пізнання, виділяються новітні, складніші типи об'єктів пізнання. Узагальнити їх, зрозуміти й оцінити взаємовплив, побудувати нову картину процесу-явища - і є основною метою синергетики. Отже, досліджувати синергетичні процеси без вивчення проблем, що традиційно належали до тієї чи іншої галузі-сфери наук окремо, неможливо. Майбутнє – лише в комплексному, міждисциплінарному підході до побудови синергетичних моделей явища-процесу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Якімцов В.В. Синергетичні дослідження в економіці: проблеми та перспективи: монографія. Львів: Панорама, 2018. 448 с.
2. В.О. Поколенко, О.М. Малихіна, Ю.А. Чуприна, М.В. Горбач, Т.В. Волошина. Інноваційна технологія оцінки якості менеджменту будівельних підрядних підприємств. Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – С. 146 – 152.

*Марчук Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент,
Петренко Ганна Сисоївна, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ ЕТАПИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ В ТРАНСФЕРТНОМУ ЦІНОУТВОРЕННІ: ПОДАТКОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ

Трансфертна ціна в операціях між пов'язаними підприємствами є об'єктом маніпулювань, оскільки її рівень впливає на фінансові результати трьох суб'єктів (дочірнього підприємства-продавця, дочірнього